

УДК 378.147

Паничок Т.Я.

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри німецької мови
Тернопільського національного економічного університету*

panychok@ukr.net

Тернопіль, Україна

Педагогіка

РОЛЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

Анотація. У статті досліджуються умови та шляхи формування міжкультурної компетентності студентів в процесі навчання іноземної мови професійного спрямування. Автор визначає міжкультурну компетентність як інтегральну якість особистості, що розвивається в процесі навчання іноземної мови, наголошуючи на нерозривному зв'язку іноземної мови та культури іншої країни.

Ключові слова: міжкультурна компетентність, компетенція, міжкультурне спілкування, полікультурний простір, культура.

ROLE OF INTERCULTURAL COMMUNICATION DURING FOREIGN LANGUAGE TEACHING PROFESSIONAL DIRECTION

T.J.Panychok

Ph.D., assistant professor of German Ternopil National Economic University
panychok@ukr.net

Summary. The article investigates conditions and ways of forming intercultural competence of the students of non-linguistic specialities.

The author defines intercultural competence as an individual's integral quality that is developed in the process of foreign language teaching emphasizing indissoluble connection of foreign language and culture of another country.

Keywords:interculturalcompetence, competence,
interculturalcommunication, multiculturalospace, culture.

Постановка проблеми.Підвищення інтересу до проблем міжкультурної комунікації у сучасному світі пов'язане з процесами глобалізації, що виражаються у розширенні інформаційного простору, розвитку нових інформаційних технологій, зміцненні ділових і особистих контактів. Сучасна епоха ознаменована поступовим входженням України в світову спільноту, що обумовлює проблему освоєння культурних особливостей інших країн. Очевидним та просто необхіднимстає інтерес до вивчення та дослідженнякультури та міжкультурноїкомунікації. Науково-технічний прогрес та бурхливий розвиток в усіх сферах життя останнього часу відкриває все нові можливості, види, форми і засоби спілкування, головною запорукою ефективності яких є взаєморозуміння, діалог культур, толерантність по відношенню до інших народів та цивілізацій [5].На сучасному етапі розвитку суспільства виникла потреба в компетентних працівниках, які вільно володіють іноземними мовами.

Актуальністьданогодослідженнязумовленанеобхідністюпідготовкии сококваліфікованогоконкурентоздатногофахівця, налаштованого наміжкультурнеспілкування та здатногопрацювати в умовах культурногорізноманіття.

Формуванняміжкультурноїкомпетентностіпередбачаєякіснізміни у ставленні студента до світогляднихдомінантжиття і процесунавчання в університеті на підставістановленняадекватноїціннісноїкартинисвіту, усвідомленняпріоритетноїроліміжкультурногоспілкуванняв полікультурномуосвітньомупросторі[4,с. 8]. Вагоме значення в професійній підготовці фахівця набувають гуманітарні дисципліни, важливою складовою яких є навчання іноземним мовам в рамках програмної мовної підготовки. Іноземна мова на сучасному етапі модернізації вищої професійної освіти розглядається як важлива передумова успішної діяльності фахівця, а головне - його затребуваності на ринку праці.

Розглядаючи культури та комунікації в їх нерозривному зв'язку здійснюється в працях філософів XVII-XX ст. Л. Вптенштайна, Ю. Габермаса, Г. Гадамера, І. Канта, Ф. Ніцше, П. Сорокіна, І. Фіхте, З. Фройда, Ф. Шляєрмахера, О. Шпенглера та інших. Батьком міжкультурної комунікації як наукової дисципліни вважають Е. Холла, який ввів це поняття у сферу наукових досліджень. Термін «міжкультурна комунікація» було запропоновано Є. Верещагінін та В. Костомаровим. Теорії міжкультурної комунікації, що намагалися пояснити цей феномен з різних точок зору розробляли західні дослідники К. Бергер, С. Гантінгтон, Е. Гірш, Г. Гофстеде, С. Даль. Проблеми мовленнєвої діяльності та спілкування привертала увагу Л. Виготського, В. Гумбольдта, М. Жинкіна, І. Зимньої, Л. Паламаря, В. Скалкіна; навчання іноземних мов зі спеціальною метою - І. Бермана, В. Бухбіндера, Б. Коффі, Р. Джонсона, Г. Стоуна, І. Тюдора, Е. Уотерса, Д. Уільямса, Х. Холіка, В. Штраусса, Ф. Епперта [4, с. 118].

В Україні предметне поле досліджень у рамках проблематики «міжкультурна комунікація» сьогодні в процесі формування, над ним працюють В. Андрущенко, Н. Висоцька, О. Гриценко, Л. Губерський, І. Дзюба, П. Донець, В. Євтух, А. Єрмоленко, Г. Касьянов, М. Кушнарєва, Л. Нагорна, М. Обушний, П. Скрипка [12, с. 2].

Мета статті полягає у визначенні змісту поняття «міжкультурна комунікація» та розкритті ролі міжкультурної комунікації у навчанні іноземних мов професійного спрямування.

Виклад основного матеріалу. Зміни в суспільно-політичному і культурному житті країни, розвиток нових інформаційних технологій в значній мірі вплинули на викладання і вивчення іноземних мов в освітніх закладах. При підготовці студентів немовних ВНЗ викладання іноземної мови змінюється залежно від майбутньої професії спеціаліста, тобто, окрім загальномовленнєвих навичок, він повинен мати й навички іншомовного професійного спілкування, отже, міжкультурне спілкування для нього, окрім

соціальних сфер, є спілкування на професійному рівні. Підвищення іншомовної комунікативної компетенції невід’ємно пов’язане з підвищенням професійної компетенції. Студенти повинні оволодівати не тільки іноземною мовою, але й навичками ділового спілкування з представниками інших культур, щоб уникнути зайвих конфліктів та непорозумінь через власну неосвіченість. Помилки в іноземній мові, як правило, носії мови вибачаються, але відсутність знань основних правил поведінки та традицій певного мовленнєвого суспільства може викликати проблеми.

Навчання іноземної мови має бути навчанням міжкультурної комунікації, бо, вивчаючи мову, студент інтегрує іншу культуру у власну картину світу. До того ж світове співтовариство ставить проблему толерантності як поваги до чужих цінностей, а ще більше – як позиції, що передбачає розширення кола особистих ціннісних орієнтацій за рахунок позитивної взаємодії з іншими культурами. Важливу роль у цьому відіграє мова, яка виступає, очевидно, “єдиною можливим інструментом, за допомогою якого і стає реальністю будівництво мостів взаєморозуміння і взаємодії між представниками різних лінгво-етноспівтовариств” [13].

Усі дослідники сходяться на тому, що сучасна концепція іншомовної освіти базується на інтегрованому вивченні мови та культури, на діалозі культур і, враховуючи те, що мета такої освіти – вивчення мови через культуру, культури через мову, необхідно здійснювати формування соціокультурної компетенції того, хто навчається, в поєднанні з його загальнокультурним розвитком [13].

Дослідження науковців свідчать, що національна ділова культура суттєво впливає на стиль управління, ведення переговорів, ставлення до влади, відносини між колегами, шефом і підлеглими. Для успішного ведення справ з представниками інших країн в умовах гострої конкуренції на світовому ринку фахівцям у галузі економіки необхідно знати характерні особливості провідних бізнес-культур; усвідомлювали, який значний вплив здійснює національна культура на корпоративну; розуміти причини

виникнення міжкультурних конфліктів; уміти запобігати найбільш типовим помилкам, пов'язаним з національними стереотипами поведінки; засвоювати знання і набувати вміння щодо проведення аналізу ділової культури потенційного іноземного партнера [8, с. 60]. Таким чином, студенти, наприклад, економічних спеціальностей повинні активно вивчати не тільки іноземну мову, але й, насамперед, здобувати навички ділового спілкування з представниками інших культур. Основна мета – інтегруватися в міжнародний економічний контекст, сформувавши про себе уявлення як про компетентних та висококультурних партнерів, з якими не тільки вигідно, а й приємно мати справу [13].

Основними прийомами міжкультурного навчання є проектування й створення ситуацій, під час яких взаємодіють культури. Заняття іноземною мовою має бути точкою відліку та культурної взаємодії, під час якої розвивається здатність сприймати та порівнювати різні культури. Результатом міжкультурного навчання є не тільки міжкультурне розуміння, а й між культурна компетенція, яка сприяє здійсненню безперешкодної вербальної і невербальної комунікації між представниками різних країн. А відтак міжкультурний підхід до навчання іноземних мов в іншомовній освіті потрібно розглядати як діалог культури країни, мова якої вивчається, та культури рідної країни, у тому числі і власної. Саме враховуючи ці позиції, учитель іноземної мови повинен уміти організувати навчальний процес у сучасному навчальному закладі. А це, в свою чергу, висуває нові вимоги до якостей вчителя іноземної мови як соціальної особистості, які відображають інтеркультурну спрямованість змісту освіти, головною метою якої є залучення до світової культури, формування моральних та естетичних цінностей наслідків техніцизму. Зокрема, для виконання такого важливого завдання соціальної діяльності як прийняття рішень і вибір стратегій навчальної діяльності з урахуванням загальнолюдських цінностей та суспільних, державних,

виробничих, особистих інтересів, вчителю іноземної мови необхідно опанувати певні міжкультурні вміння, забезпечити усвідомлення учнями того, що виходження в світ іншої мовної культури сприяє формуванню його особистості як суб'єкта рідної культури:

– формувати уявлення і судження про культуру країни, мова якої вивчається, через ознайомлення з реальною дійсністю, що представлена предметно (на фотознімках, ілюстраціях плакатах, малюнках, слайдах, у символіці, документальних та художніх фільмах тощо);

– ознайомити з предметно-вербальним відображенням реальної дійсності (програми радіо, телебачення, етикетки, формуляри, анкети та ін.) та використовувати їх як навчальні тексти;

– залучати до знайомства з кращими зразками мистецтва, що становлять національне багатство народу, мова якого вивчається [12, с.279].

Основними завданнями навчання іноземної мови на сучасному етапі є:

– навчання практичному володінню розмовно-побутовою мовою і мовою спеціальності для активного застосування іноземної мови, як в повсякденному, так і в професійному спілкуванні;

– розвиток і формування в студентів міжкультурної комунікативної компетенції, рівень якої на окремих етапах мовної підготовки дозволяє використовувати іноземну мову і в професійній діяльності, і в самоосвітній цілях;

– вивчення іноземної мови як культурного і соціального феномену, що сприяє підвищенню інтелектуального, загальнокультурного рівня студентів, оволодіння етичними нормами спілкування;

– розвиток здібностей студентів до самовизначення в спілкуванні і діяльності, розвиток здібностей мислити, говорити, діяти, а в підсумку – саморозвиватися, самовдосконалюватися і самореалізуватися [13].

Умовою оволодіння студентами за порівняно короткий період часу досить високим рівнем комунікативної компетенції, який дозволив би вільно користуватися іноземною мовою в будь-яких видах діяльності, є розвиток у процесі навчання соціальної та комунікативної креативності, яка необхідна в повсякденному і професійному спілкуванні. Показником креативності студента виступає вміння вирішувати завдання, що виникають в процесі міжособистісного спілкування, брати участь в рольових іграх, знаходити вихід з важкої, іноді конфліктної комунікативної ситуації, застосовувати різні тактики поведінки для досягнення конкретно поставленої мети.

Як прийом для розвитку креативності студентів на заняттях іноземної мови можна, наприклад, використовувати ділову гру. Ключовий момент у ділових іграх – можливість виконання різних ролей. Гра сприяє формуванню різного розуміння навчальної ситуації і веде до її переосмислення. Ігри відкривають шлях для інформації, яка раніше була недоступною.

При здійсненні міжкультурного навчання заслуговує на увагу підготовка вчителів іноземних мов на лінгвістичному та методичному рівнях, що обґрунтовується на тому як вони мають змогти втілити в процес викладання іноземної мови свої відчуття щодо кроскультурних процесів і вміння їх вирішення з позитивним налаштуванням [10, с. 44]. Максимальний розвиток комунікативних здібностей – основне, перспективне, але дуже нелегке завдання, що постає перед викладачами іноземних мов. Для його вирішення необхідно освоїти і нові методи викладання, спрямовані на розвиток усіх чотирьох видів володіння мовою, і принципово нові навчальні матеріали, за допомогою яких можна навчити людей ефективно спілкуватися. При цьому, зрозуміло, було б неправильно кинутися від однієї крайності в іншу і відмовитися від усіх старих методів: треба дбайливо відібрати все найкраще, корисне, що пройшло перевірку практикою викладання.

У процесі вивчення курсу «Іноземна мова професійного спрямування» майбутні фахівці мають засвоїти знання щодо іншої культури й набути досвіду її сприйняття, аналізу, порівняння, оцінювання; бути психологічно

готовими до особливостей МКК, набути досвіду емоційного ставлення до різноманітних фактів іншої культури, навчитися керувати своїми почуттями та психологічними реакціями; вміти інтерпретувати прояви культурних розбіжностей, емпатійно ставитися до них, створювати в процесі МКК спільне значення, ґрунтуючись на загальнолюдських цінностях; практикувати відкритість до сприйняття «інакшості», відмовлятися від стереотипів, виховувати готовність змінювати свої погляди на іншу культуру, свої особистісні якості; прагнути глибше вивчати мову іншого народу, яка допомагає осягати сутність іншої культури, її цінності, комунікативну поведінку її носіїв тощо [8, с.62].

Іноземна мова виступає як засіб залучення до іншої культури і служить джерелом знань. У процесі сприйняття іншомовної культури відбувається виявлення і аналіз фактів іншої культури. В результаті цього сприйняття складаються певні уявлення про іншу культуру від ейфорійного і ілюзорних, недостовірних та достовірних до адекватно прийнятних. Дуже часто узагальнене уявлення призводить до формування стереотипів як узагальненого образу країни, нації, культури, мови. Дані уявлення-стереотипи іноді є історично і політично детермінованими або суб'єктивно забарвленими.

Відзначаючи зростання значення і практичну затребуваність іноземних мов як засобу міжкультурного спілкування не можна не відзначити деякі негативні явища в освітній політиці. Вибір іноземної мови визначається діапазоном політико-економічних, і культурних потреб, взаємодією в економічній сфері і встановленням різного роду контактів, а також цілим рядом факторів, таких як географічна близькість, розвиток історичних зв'язків, пріоритет і значимість культурних цінностей.

Висновки. Безумовно, можна свідчити про те, що високий рівень сформованої міжкультурної компетенції, як невід'ємної складової вивчення мови має дуже важливий вплив на підготовку майбутніх спеціалістів для економіки та бізнесу. Навчання міжкультурної комунікації роблять заняття з

ділової іноземної мови більш різноманітними, цікавими, що веде до підвищення мотивації навчання та сприйняття правдивої картини навколишнього світу. Іноземну мову можна розглядати як засіб розвитку комунікативної компетентності. Це означає, в першу чергу, вміння адекватно висловлювати комунікативні цілі і стратегії їх досягнення в мовній формі, а також вміння використовувати нормимовного етикету і соціальної поведінки в ситуаціях міжкультурного спілкування, в яких актуалізується знання ситуативного і соціокультурного контекстів іншомовної спільності.

Література

1. Аксьонова В. І. Міжкультурна комунікація як фактор формування глобального інформаційно-комунікативного простору/ В. І. Аксьонова //Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2013. – № 54. – С. 189–202.
2. Бахов І. С. Мжкультурна комунікація в контексті глобалізаційного діалогу культур/ І. С. Бахов// Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2012. – №2.
3. Галицька М. М. Міжкультурна комунікація та її значення для професійної діяльності майбутніх фахівців/ М. М. Галицька //Освітлогічний дискурс. – 2014. – № 2 (6). – С. 23–32.
4. Гончарова О. А. Формування міжкультурної компетентності студентів немовних спеціальностей в процесі навчання іноземної мови [Електронний ресурс] /О. А. Гончарова, А. В. Маслова – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/Soc.../2_05.pdf.
5. Горощенко Т.В. Міжкультурна комунікація в перекладі [Електронний ресурс] / Т.В. Горощенко. – Режим доступу: <http://ua.convdocs.org/docs/index-194154.html>
6. Гришкова Р. О. Умови формування соціокультурної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей у процесі вивчення англійської мови / Р. О. Гришкова //Наукові праці Миколаївського державного гуманітарного університету імені

Петра Могили. — Миколаїв : МДГУ ім. Петра Могили, 2004. — № 23. — С. 135—143.

7. І. В. Ковалинська

Ковалинська Досвід впровадження прийомів навчання міжкультурної комунікації / І. В. Ковалинська // ScienceRise. - 2015. - № 6(1). - С. 60-63. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/text_2015_6\(1\)_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/text_2015_6(1)_10)

8. Колбіна Т. В. Навчання іноземної мови професійного спрямування майбутніх економістів: аспект міжкультурної комунікації [Електронний ресурс] / Т. Колбіна. – Режим доступу: http://confcontact.com/2013_06_07/16_Kolbina.html

9. Манакін М. Мова і міжкультурна комунікація / М. Манакін. – Київ: Видавничий центр «Академія». – 2012. – 145 с.

10. Нікітіна Н.П., Технологія формування міжкультурної комунікації / Н. П. Нікітіна, В.С. Нечаєва // Science and Education а New Dimension. Pedagogy and Psychology. – Issue: 40. – 2015. – С. 44-47

11. Осипов П. І. Міжкультурна комунікація: проблеми і перспективи [Електронний ресурс] / П. І. Осипов // Міжнародне співробітництво та університетська освіта. – Миколаїв, 2000. – С. 48 – 54. – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/zbirnuku/7/8.pdf>.

12. Палько І.М. Міжкультурна комунікація як соціально-педагогічна умова формування міжкультурної толерантності майбутніх соціальних педагогів / І.М. Палько // Попередження насильницьких конфліктів у мультикультурних спільнотах і формування культури миру : зб. наук. праць / ред.-укл. М.А. Араджионі, І.В. Брунова-Калісецька / Кримське видання Інституту сходознавства ім. А.Ю. Кримського Національної академії наук України. — К. : ПП „Золоті ворота”, 2011. — С. 277—284. — (Серія „Міжкультурний діалог : історія і сучасність”).

13. Понікаровська С.В. Взаємозалежність викладання іноземної мови та міжкультурної комунікації при навчанні студентів економічних спеціальностей [Електронний ресурс] / С. Понікаровська // Педагогіка

формування творчої особистості у вищій і загальній школі. – 2009 . – № 2 . – С. 282 – 285. –Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Pfto/2009_2/files/ped_02_09_Ponikarovska.pdf.

14. Сніца Т. Є. Міжкультурна комунікація як суспільний феномен / Т. Є. Сніца // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер. : Філологічні науки. - 2014. - Вип. 3. - С. 146-153. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nzbdpufn_2014_3_20.

15. Щербина В. М. Міжкультурна комунікація у сучасному соціокультурному просторі / В. М. Щербина // Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право. - 2013. - № 2. - С. 70-75. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_soc_2013_2_13.

References

1. Aks`onova V. I. Mizhkul`turnakomunikaciya yak faktorformuvannyaglobal`nogoinformacijno-komunikaty`vnogoprostoru / V. I. Aks`onova // Gumanitarny`jvisny`k ZDIA. – 2013. – # 54.– S. 189 – 202.

2. Baxov I. S. Mzhkul`turnakomunikaciya v kontekstiglobalizacijnogodialogukul`tur / I. S. Baxov // Visny`k Nacional`noyi akademiyi Derzhavnoyi pry`kordonnoyi sluzhby` Ukrayiny`. – 2012. – #2.

3. Galy`cz`ka M. M. Mizhkul`turnakomunikaciya ta yiyiznachennyadlyaprofesijnoyidiyal`nostimajbutnixfaxivciv / M. M. Galy`cz`ka // Osvitologichny`jdy`skurs. – 2014. – # 2 (6). – С. 23 – 32.

4. Goncharova O. A. Formuvannyamizhkul`turnoyikompetentnostistudentivnemovny`xspecial`nostej v procesinavchannyainozemnoyimovy` [Elektronny`jresurs] / O. A. Goncharova, A. V. Maslova – Rezhy`mdostupu: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc.../2_05.pdf.

5. Goroshhenko T.V. Mizhkułturnakomunikaciya v perekladi [Elektronny`jresurs] / T.V. Goroshhenko. – Rezhy`mdostupu: <http://ua.convdocs.org/docs/index-194154.html>

6. Gry`shkova R. O. Umovy` formuvannyasociokul`turnoyikompetencyistudentivnefilologichny`xspecial`nostej u procesivy`vchennyaanglijs`koyimovy` / R. O. Gry`shkova // NaukovipraciMy`kolayivs`kogoderzhavnogogumanitarnogouniversy`tetuimeni Petra Mogy`ly`. — My`kolayiv : MDGU im. Petra Mogy`ly`, 2004.— # 23. — S. 135—143.

7. I. V. Kovaly`ns`ka Dosvidvprovadzhennyapry`jomivnavchannyamizhkułturnoyikomunikaciyi / I. V. Kovaly`ns`ka // ScienceRise. - 2015. - # 6(1). - S. 60-63. - Rezhy`mdostupu: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/textc_2015_6\(1\)_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/textc_2015_6(1)_10)

8. Kolbina T. V. Navchannyainozemnoyimovy` profesijnogospryamuvannyamajbutnixekonomistiv: aspektmizhkułturnoyikomunikaciyv [Elektronny`jresurs] / T. Kolbina. – Rezhy`mdostupu: http://confcontact.com/2013_06_07/16_Kolbina.html

9. Manakin M. Movaimizhkułturnakomunikaciya / M. Manakina .– Ky`yiv : Vy`davny`chy`jcentr «Akademiya» . – 2012. – 145 s.

10. Nikitina N.P., Texnologiyiformuvannyamizhkułturnoyikomunikaciyi / N. P. Nikitina, V.S. Nyechayeva // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology .– Issue: 40 . – 2015 . – C. 44-47

11. Osy`pov P. I. Mizhkułturnakomunikaciya: problemy` iperspekty`vy` [Elektronny`jresurs] / P. I. Osy`pov // Mizhnarodnespivrobitny`cztvo ta universy`tets`kaosvita. – My`kolayiv, 2000. – S. 48 – 54. – Rezhy`mdostupu : <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/zbirniku/7/8.pdf>.

12. Pal`ko I.M. Mizhkułturnakomunikaciya yak social`nopedagogichnaumovaformuvannyamizhkułturnoyitolerantnostimajbutnixsocial`ny`xpedagogiv / I.M. Pal`ko // Poperedzhennyanasyl`ny`cz`ky`xkonfliktiv u mul`ty`kul`turny`xspil`notaxiformuvannyakul`tury` my`ru : zb. nauk. prac` / red.-

ukl. M.A. Aradzhyni, I.V. Brunova-Kalishchak /
Kryms'kevy`dannyaInstytutuxodoznavstvaim.A.Yu.

Kryms'kogoNacional'noyiakademiyinaukUkrayiny`. — K. : PP „Zolotivorota”,
2011. — S. 277—284. — (Seriya „Mizhkul`turny`jdialog :istoriyaisuchasnist`”).

13. Ponikarovska S.V. Vzayemozalezhnist`
vy`kladannyainozemnoyimovy` ta mizhkul`turnoyikomunikaciyi pry`
navchannistudentivekonomichny`xspecial`nostej [Elektronny`jresurs] / S.
Ponikarovska // Pedagogikaformuvannyatvorchoyiosoby`stosti u
vy`shhijizagal`nijshkoli. — 2009 . — # 2 . — C. 282 – 285. — Rezhy`mdostupu:
http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Pfto/2009_2/files/ped_02_09_Ponikarovska.pdf.

14. Snicza T. Ye. Mizhkul`turnakomunikaciya yak suspil`ny`jfenomen /
T. Ye.Snicza // Naukovizapy`sky`
Berdyans`kogoderzhavnogopedagogichnogouniversy`tetu. Ser.
:Filologichninauky`. - 2014. - Vy`p. 3. - S. 146-153. - Rezhy`mdostupu:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/nzbdpufn_2014_3_20.

15. Shherby`na V. M. Mizhkul`turnakomunikaciya u
suchasnomusociokul`turnomuprostori / V. M. Shherby`na //
Visny`kNacional`nogotexnichnogouniversy`tetuUkrayiny`
"Ky`yivs`ky`jpolitexnichny`jinstytut". Politologiya.Sociologiya.Pravo. - 2013. - #
2. - S. 70-75. - Rezhy`mdostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_soc_2013_2_13.